

بررسی نمایه‌سازی مقالات کتابداری و اطلاع‌رسانی در پایگاه‌های اطلاعاتی نمایه و نامتن

فاطمه نوشین فرد*

استادیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران

شریفه شریف زاده

کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران

تاریخ پذیرش: ۹۳/۷/۱۴

تاریخ دریافت: ۹۲/۱۱/۲۵

چکیده

هدف: هدف این پژوهش شناخت نمایه‌سازی مقالات کتابداری و اطلاع‌رسانی در پایگاه‌های اطلاعاتی نمایه و نامتن است. **روش:** روش پژوهش از نوع کاربردی و روش پیمایشی است و ابزار گردآوری اطلاعات سیاهه واری و پرسشنامه محقق ساخته است. جامعه پژوهش کلیه مقالات کتابداری و اطلاع‌رسانی در پایگاه‌های نمایه و نامتن است که شامل ۸۰۲ مقاله در پایگاه نمایه و ۵۰۰ مقاله در پایگاه نامتن می‌باشد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی، جداول توزیع فراوانی و محاسبه شاخص‌های عددی میانگین و انحراف معیار استفاده شد، برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از آزمون‌های کایدو، آزمون تی مستقل و آزمون تی زوجی استفاده شد.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که در پایگاه نمایه اکثریت مقالات (۶۵/۷ درصد) دارای ۱ کلیدواژه و در پایگاه نامتن (۷۷/۴ درصد) مقالات ۲ کلیدواژه‌ای هستند. در پایگاه نمایه (۹۲/۱ درصد) توصیفگرها از نوع ترکیب حروف اضافه و در پایگاه نامتن (۸۶/۸ درصد) توصیفگرها تک کلمه‌ای هستند.

نتیجه‌گیری: نتایج فرضیه‌های پژوهش نشان داد که در عناوین مشابه در مقالات مورد بررسی در دو پایگاه از نظر تعداد کلیدواژه‌ها، تفاوت معناداری وجود دارد و روند رشد نمایه‌سازی در پایگاه نمایه بیشتر از نامتن است.

کلیدواژه‌ها: نمایه‌سازی/ پایگاه‌های اطلاعاتی نمایه/ پایگاه‌های اطلاعاتی نامتن/ مقالات کتابداری و اطلاع‌رسانی.

مقدمه

بعد از جنگ جهانی دوم با افزایش ناگهانی اطلاعات همراه با کاهش زمان مجاز برای پردازش اطلاعات و اشاعه آن، گرایش به سمت منابع غیرکتابی نظیر اسناد، مدارک و مقالات نشریات را به وجود آورد. عدم کارآیی روش‌های سنتی در سازماندهی این منابع سبب تمرکز تلاش‌ها بر روش‌های جدید سازماندهی اطلاعات شد و نمایه‌سازی به‌عنوان عملی برای توصیف موضوع و محتوای مدارک در قالب واژه‌ها و به منظور جست‌وجوی مدارک و به دست آوردن اطلاعات از جای‌جای متون توسعه یافت. شیوه‌ها و فنون متفاوتی نیز برای شناسایی و توصیف محتوای مدارک به‌وجود آمد و ماشین‌ها برای دسته‌بندی، سازماندهی، و پردازش اطلاعات به کار گرفته شدند (میرجلیلی، ۱۳۸۱).

امروزه با وقوع پدیده انفجار اطلاعات و به تبع آن گسترش اطلاعات و ایجاد پایگاه‌های اطلاعاتی متعدد و روبروشدن پژوهشگران با حجم وسیعی از اطلاعات و اتلاف وقت و هزینه در یافتن اطلاعات محدودشان موجب شده صاحب نظران در پی راه چاره باشند تا این اطلاعات را سازماندهی و شیوه‌ای برای بازیابی آنها بیابند. نمایه‌سازی یکی از این راه‌حل‌هاست. نمایه‌سازی یکی از رهیافت‌های سازماندهی مواد است (غایبی، خسروی، مالمیر، ۱۳۹۰). نمایه‌سازی بر کاهش زمان بازیابی مدارک موثر است. از نمایه‌ها برای گروه بندی رکوردها، شناسایی مکان فیزیکی، و بازیابی سریع آنها استفاده می‌شود. بدین ترتیب کاربران با جستجو در میان انبوهی از مدارک غیرضروری وقت خود را به هدر نمی‌دهند (Cisco, 1998). با انتخاب بهترین واژه‌ها که زبان جستجوی کاربر را با نظامی از ارجاعات صحیح و کامل متناسب می‌کند، این هدف‌ها به خوبی برآورده می‌شوند (Cleveland, 2001). به هر صورت یکی از نتایج به اصطلاح انفجار اطلاعات، ایجاد روش‌های جدیدی برای تجزیه و تحلیل فهرست کردن دقیق محتوای موادی بود که این اطلاعات را دربر می‌گرفتند. زیرا روشهای قراردادی رده‌بندی و سرعنوان‌های موضوعی به ویژه برای تجزیه و تحلیل مواد غیرکتابی کافی به نظر نمی‌رسیدند. اصولاً مواد غیرکتابی از نظر محتوای اطلاعاتی اهمیت زیادی دارند. این قبیل مدارک نقش ارزنده‌ای در پژوهش‌های علمی و فنی دارند. به طور کلی، به جهت مسائلی مثل کمی وقت، حجم زیاد اطلاعات، تحول در تخصصی‌شدن علوم، کافی‌نبودن روشهای قراردادی رده‌بندی و سرعنوان‌های موضوعی برای تجزیه و تحلیل مواد غیرکتابی، در نظام‌های ذخیره و بازیابی اطلاعات تحولاتی به وجود آمد که فعالیت نمایه‌سازی از جمله مهمترین آنهاست (آقابخشی، ۱۳۸۶). خدمات نمایه‌سازی برای پاسخگویی به این نیاز بوجود آمده‌اند تا استفاده‌کنندگان را در دسترسی به اطلاعات مناسب و مفید یاری دهند.

بیان مسأله

فرایند شناسایی محتوا و تخصیص‌های مدارک با هدف بازیابی سریع سال‌هاست که موضوع کار متخصصان اطلاع‌رسانی به شمار می‌رود. یکی از مراحل مهم در این فرایند، نمایه‌سازی یا به عبارتی انتساب مجموعه‌ای از کدها یا واژه‌ها به یک مدرک برای نمایش محتوای موضوعی آن است (Ellis, 1998). مجله‌های علمی یکی از مهم‌ترین ابزارهای نشر و اشاعه اطلاعات علمی در جهان محسوب می‌شوند. گسترش روزافزون تعداد مجله‌ها از یک سو و استقبال و استفاده گسترده پژوهشگران از آنها از سوی دیگر، نشانه‌ای دیگر از اهمیت قابل توجه این نوع منابع علمی است. به جرأت می‌توان گفت که آن چه بیش از سایر تحولات در پیشبرد و گسترش علم نقش اساسی داشته و دارد مجله‌های علمی هستند. علاوه بر این، تعداد و کیفیت مجله‌های علمی نیز، میزان استفاده هر مجله از این منابع یکی از شاخص‌های توسعه علمی - فرهنگی آن جامعه محسوب می‌شود (فتاحی و منصوریان نقل قول در نوروزی، ولایتی، ۱۳۸۹).

هر چه یک مقاله علمی دسترس‌پذیرتر باشد. تأثیر پژوهشی آن بر سایر آثار علمی، پژوهشی و آموزشی بیشتر می‌شود. زیرا پژوهش‌ها با هدف دسترس‌پذیری و استفاده از نتایج و «تأثیر آموزشی» آنها انجام می‌شوند (نوروزی، ولایتی، ۱۳۸۹).

نمایه‌سازی، استفاده از واژگان کنترل‌شده برای بیان ایده‌های مهم مدرک است که ابتدا ایده‌های اصلی استخراج و سپس اصطلاحات نمایه‌ای از یک زبان مستند انتخاب و به آنها منتسب می‌شوند (Bertrand, Collier, Giroux, 1996).

در طی این فرآیند ابزاری برای رده‌بندی، سازماندهی، تعیین محل، بازیابی و نگهداری مدارک در طول چرخه حیات اطلاعات فراهم می‌شود. نمایه‌سازی تنها نمایش طبیعی و عینی موضوع مدرک نیست، بلکه مدارک را برای استفاده آتی آماده می‌کند و از طریق آن تصمیم‌گیری در مورد موضوع‌های مدارک و اختصاص برچسب به هر یک از آنها امکان‌پذیر می‌شود. بدین ترتیب نمایه‌سازی فرآیند ایجاد یا تدوین نمایه بر اساس قواعد خاصی است که به قصد توصیف یا شناساندن مدرک با استفاده از اصطلاحاتی که بیانگر محتوای موضوعی آن است صورت می‌گیرد (کاظم پور، اشرفی ریزی، ۱۳۸۸).

به دلیل حجم بالای تولید مجله و مقاله‌های علمی، نمایه‌سازی مجله‌های علمی توسط نمایه‌ها و پایگاه‌های اطلاعاتی ضروری است. در ایران پایگاه‌های متعددی وجود دارند که با توجه به اهداف، امکانات و دانش کارکنان خود شیوه‌هایی را برای نمایه‌سازی مدارک و اطلاعات پایگاه‌های اطلاعاتی خود به کار گرفته‌اند لیکن اطلاعات مدونی در مورد سیاست‌ها، کیفیت و عملکرد آنها در دسترس نیست. با توجه به اهمیت نمایه‌سازی در بازیابی اطلاعات، این پژوهش بر آن است تا با بررسی وضعیت نمایه‌سازی مقالات کتابداری و اطلاع‌رسانی در پایگاه‌های اطلاعاتی نمایه و نامتن، تصویری روشن از نمایه‌سازی در پایگاه‌های اطلاعاتی ارائه دهد. در این راستا پرسش‌های زیر مطرح است:

۱. وضعیت نمایه‌سازی مقالات کتابداری و اطلاع‌رسانی در پایگاه‌های اطلاعاتی نمایه و نامتن از نظر تعداد کلیدواژه‌ها، نوع توصیفگرها، رتبه علمی نشریات، نوع مقالات و فرم نمایش مقالات چگونه است؟
۲. وضعیت مستندسازی مفاهیم در مقالات کتابداری و اطلاع‌رسانی در پایگاه‌های اطلاعاتی نمایه و نامتن چگونه است؟
۳. وضعیت نیروی انسانی نمایه‌سازی در پایگاه‌های اطلاعاتی نمایه و نامتن چگونه است؟
۴. روند رشد مقالات کتابداری و اطلاع‌رسانی در پایگاه‌های اطلاعاتی نمایه و نامتن در سال‌های مورد بررسی چگونه بوده است؟

فرضیه‌های پژوهش

۱. در نمایه‌سازی مقالات مشابه در دو پایگاه اطلاعاتی نمایه و نامتن از نظر تعداد کلیدواژه‌ها تفاوت معناداری وجود دارد.
۲. در نمایه‌سازی مقالات مشابه در دو پایگاه اطلاعاتی نمایه و نامتن از نظر تعداد کلیدواژه‌هایی که از نویسنده مقاله استفاده شده تفاوت معناداری وجود دارد.

پیشینه پژوهش

با بررسی مقالات و پایان‌نامه‌ها از طریق فهرستهای موجود، پایگاه‌های اینترنتی، مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران، و همچنین کتابخانه‌ها و چند پیشینه که تا حدودی با موضوع تحقیق حاضر منطبق بودند بازیابی شد که در ذیل بدانها اشاره می‌گردد. انصاری (۱۳۷۹) پژوهشی با عنوان «بررسی انطباق میان توصیفگر نمایه‌سازی و کلیدواژه‌های عنوان پایان‌نامه‌های دکترای تخصصی کودکان، زنان، قلب و عروق و روانپزشکی» با استفاده از روش پیمایشی و با هدف تعیین میزان انطباق بین توصیفگرهای نمایه‌سازی و کلیدواژه‌های عنوان پایان‌نامه‌های دکترای تخصصی کودکان، زنان، قلب و عروق و روانپزشکی انجام داده است. ۵۰۶ پایان‌نامه به عنوان جامعه پژوهش در نظر گرفته شده و گردآوری اطلاعات با استفاده از چک لیست صورت پذیرفته است. روشهای آماری مورد استفاده، آمار توصیفی و تحلیلی بوده و برای آزمون فرضیه‌های پژوهش آزمونهای «مجدور کا» و مقایسه ضریب همبستگی پیرسن با صفر «بکار گرفته شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد در حالتی که نشانگرها در نظر گرفته نشوند مجموعاً ۷۰/۳ درصد انطباق میان توصیفگرها و کلیدواژه‌های عنوان وجود دارد و در حالتی که نشانگرها در نظر گرفته شوند این میزان ۵۰/۹ درصد می‌باشد. درحالتی که نشانگرها در نظر گرفته نشوند ۳۴/۲ درصد انطباق کامل و ۳۰/۴ درصد انطباق دارند که این

ارقام در حالی که نشانگرها در نظر گرفته شوند بترتیب ۲۷/۷، ۱۹/۵، ۳/۷ درصد می‌باشد. همچنین از سال ۶۱ به بعد در هر دو حالت مورد بررسی انطباق کامل بیشتر از انطباق از طریق ارجاع می‌باشد. یافته‌ها فرضیه نخست پژوهش مبنی بر یکسان نبودن میزان انطباق بین چهار رشته مورد بررسی را تأیید نموده، پایان‌نامه‌های رشته روانپزشکی در وضعیت متفاوتی از سایر رشته‌ها قرار دارند. فرضیه‌های دوم، سوم و چهارم پژوهش درحالی که نشانگرها در نظر گرفته نشوند تأیید شده تعداد انواع انطباق با افزایش تعداد کلیه واژه‌های عنوان افزایش نمی‌یابد. ولی در حالی که نشانگرها در نظر گرفته شوند فرضیه دوم پژوهش تأیید نشده و در پایان‌نامه‌های رشته‌های زنان و قلب و عروق با افزایش تعداد کلید و اژه‌های عنوان تعداد انطباق کامل افزایش می‌یابد.

میرجلیلی (۱۳۸۱) در تحقیق خود با عنوان «چگونگی نمایه‌سازی در پایگاه‌های اطلاعاتی مراکز اطلاع‌رسانی تهران» با استفاده از روش پیمایشی و با هدف بررسی چگونگی سیاست‌گذاری و به کارگیری زبان نمایه‌سازی در ۳۲ پایگاه اطلاعاتی طراحی شده توسط ۱۳ مرکز اطلاع‌رسانی شهر تهران پرداخت. نتایج تحقیق وی نشان می‌دهد در هیچ کدام از مراکز مورد بررسی تلاشی برای نمایه‌سازی رایانه‌ای با به کارگیری زبان کنترل‌شده صورت نگرفته است. نتایج حاصل از کار بر روی پایگاه‌ها حاکی از آن است که در اکثر پایگاه‌های اطلاعاتی که از زبان کنترل شده استفاده می‌کنند، ناهماهنگی‌های آشکاری در گزینش توصیفگرها به چشم می‌خورد که نشان از عدم دقت و توجه نمایه‌سازان و عدم پیروی از یک سیاست واحد دارد.

در خارج از ایران نیز پژوهش‌هایی در این زمینه انجام شده است. جانسون^۱ (۱۹۷۲) در تحقیق خود با عنوان «گرایشهای عمده در تجربیات نمایه‌سازی خودکار» به توصیف روش‌های انتخابی برای نمایه‌سازی ماشینی که بر اساس اصول تنوریک گوناگون استوار است پرداخت. بخش اول مقاله درباره روش کار یا زبانهای نمایه‌سازی است. شیوه‌های نمایه‌سازی و زبانهای نمایه‌سازی با روش پیچیده‌تر در بخش دوم تشریح شده‌اند. به عنوان نتیجه مشکلات نمایه ماشینی مطرح شده است.

راولی^۲ (۱۹۹۴) در تحقیق خود با عنوان «بازنگری بررسی زبانهای طبیعی و کنترل‌شده در نمایه‌سازی: نگاهی به تحقیق و تجربه بازیابی اطلاعات» به بازنگری و بررسی مربوط به زبانهای کنترل‌شده و طبیعی نمایه‌سازی در پایگاه‌های اطلاعاتی و کاتالوگهای ذخیره‌شده بر روی لوح فشرده می‌پردازد. این پژوهش به چهار بخش تقسیم شده است: در بخش اول به ویژگی‌های زبان کنترل شده پرداخته است. در بخش دوم بر قیاس بین زبانهای مختلف نمایه‌سازی به منظور انتخاب بهترین، تأکید دارد. در بخش سوم به بررسی تعداد پژوهش‌موردی که بر دو موضوع بخش اول و دوم تأکید دارند پرداخته است. تأکید فرایند کار در بخش چهارم بر پیشرفت سیستمهای جوابگویی به مراجعان است. حاصل پژوهش نشان می‌دهد در حال حاضر بازیابی اطلاعات به صورت عملی شامل آمیزه‌ای از زبانهای عادی و کنترل شده نمایه‌سازی است.

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر پیمایشی تحلیلی از نوع کاربردی است. جامعه آماری مورد مطالعه از دو گروه تشکیل شده است: الف) کلیه مقالات کتابداری و اطلاع‌رسانی در پایگاه‌های نمایه و نامتن است که شامل ۸۰۲ مقاله در پایگاه نمایه و ۵۰۰ مقاله در پایگاه نامتن بوده است که از سال ۱۳۷۷ تا مهر ماه ۱۳۹۰ در این پایگاه‌ها نمایه شده است که با جستجوی موضوعی در پایگاه‌های یادشده بازیابی شده است.

ب) مسئولان نمایه‌سازی دو پایگاه، نمایه و نامتن

گردآوری داده‌ها توسط پرسشنامه و سیاهه واریسی محقق ساخته انجام شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی، جداول توزیع فراوانی و محاسبه شاخص‌های عددی میانگین و انحراف معیار استفاده شد، برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از

^۱. Janson

^۲. Rowley

آزمون‌های کای دو، آزمون تی مستقل و آزمون تی زوجی استفاده شد. لازم به ذکر است که تجزیه و تحلیل‌های آماری با استفاده از نرم‌افزار SPSS ویرایش ۱۶ انجام شد.

یافته‌های پژوهش

سوال ۱. وضعیت نمایه‌سازی مقالات کتابداری و اطلاع‌رسانی در پایگاه‌های اطلاعاتی نمایه و نامتن از نظر تعداد کلیدواژه‌ها، نوع توصیفگرها، رتبه علمی نشریات، نوع مقالات، فرم نمایش مقالات چگونه است؟

جدول ۱. توزیع فراوانی تعداد کلیدواژه‌ها در کل مقالات پایگاه‌های نمایه و نامتن

جمع کل		پایگاه نامتن		پایگاه نمایه		تعداد کلیدواژه‌ها
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۴۲/۶	۵۵۴	۵/۴	۲۷	۶۵/۷	۵۲۷	۱
۳۲/۷	۴۲۵	۷۷/۳	۳۸۵	۵	۴۰	۲
۷/۵	۹۷	۱۲/۷	۶۳	۴/۲	۳۴	۳
۴/۸	۶۳	۳/۸	۱۹	۵/۵	۴۴	۴
۵/۳	۶۹	۰/۶	۳	۸/۲	۶۶	۵
۳	۳۹	۰	۰	۴/۹	۳۹	۶
۲/۵	۳۲	۰	۰	۴	۳۲	۷
۰/۵	۶	۰	۰	۰/۷	۶	۸
۰/۵	۷	۰	۰	۰/۹	۷	۹
۰/۳	۴	۰	۰	۰/۵	۴	۱۰
۰/۱	۱	۰	۰	۰/۱	۱	۱۱
۰/۲	۲	۰	۰	۰/۲	۲	۱۲
۱۰۰	۱۳۰۰	۱۰۰	۴۹۸	۱۰۰	۸۰۲	جمع کل

وضعیت نمایه‌سازی مقالات کتابداری و اطلاع‌رسانی در پایگاه‌های اطلاعاتی نمایه و نامتن از نظر تعداد کلیدواژه‌ها، با توجه به جدول ۱ در پایگاه نمایه با (۵۲۷ عنوان مقاله) ۶۵/۷ درصد، ۱ کلیدواژه‌ای هستند. درحالی‌که در پایگاه نامتن (۳۸۵ عنوان مقاله) ۷۷/۴ درصد، ۲ کلیدواژه‌ای هستند.

جدول ۲. توزیع فراوانی تعداد کلیدواژه‌های عنوانی در کل مقالات پایگاه‌های نمایه و نامتن

جمع کل		پایگاه نامتن		پایگاه نمایه		تعداد کلیدواژه‌های عنوانی
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۳۴/۴	۴۴۵	۳۱/۷	۱۵۷	۳۶/۱	۲۲۸	۰
۴۰/۵	۵۲۴	۳۲/۹	۱۶۳	۴۵/۲	۳۶۱	۱
۱۷/۱	۲۲۱	۲۹/۱	۱۴۴	۹/۶	۷۷	۲
۵/۴	۷۰	۵/۵	۲۷	۵/۴	۴۳	۳
۲/۲	۲۸	۰/۸	۴	۳	۲۴	۴
۵	۰/۴	۰	۰	۰/۶	۵	۵
۱۰۰	۱۲۹۳	۱۰۰	۴۹۵	۱۰۰	۷۹۸	جمع کل

با توجه به جدول ۲ تعداد کلیدواژه‌های عنوانی در پایگاه نمایه (۳۶۱ عنوان مقاله) ۴۵/۲ درصد و در پایگاه نامتن (۱۶۳ عنوان مقاله) ۳۲/۹ درصد، ۱ کلیدواژه‌ای هستند.

جدول ۳ توزیع فراوانی تعداد کلیدواژه‌های نویسنده مقاله در کل مقالات پایگاه‌های نمایه و نامتن

جمع کل		پایگاه نامتن		پایگاه نمایه		تعداد کلیدواژه‌های نویسنده مقاله
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۰/۲	۱۰۵	۱۱	۲۷	۲۱/۴	۷۸	۰
۰/۵	۳	۰	۰	۰/۸	۳	۱
۵/۱	۳۱	۵/۷	۱۴	۴/۷	۱۷	۲
۱۸/۷	۱۱۴	۲۰/۳	۵۰	۱۷/۶	۶۴	۳
۲۳/۹	۱۴۶	۲۶	۶۴	۲۲/۵	۸۲	۴
۱۸/۵	۱۱۳	۲۳/۲	۵۷	۱۵/۶	۵۶	۵
۸/۵	۵۲	۶/۹	۱۷	۹/۶	۳۵	۶
۳/۶	۲۲	۳/۳	۸	۳/۸	۱۴	۷
۲/۳	۱۴	۲	۵	۲/۵	۹	۸
۰/۷	۴	۰/۴	۱	۰/۸	۳	۹
۰/۸	۵	۰/۸	۲	۰/۸	۳	۱۰
۰/۲	۱	۰/۴	۱	۰	۰	۱۱
۱۰۰	۶۱۰	۱۰۰	۲۴۶	۱۰۰	۳۶۴	جمع کل

با توجه به جدول ۳ کلیدواژه‌های نویسنده مقاله در پایگاه نمایه (۸۲ عنوان مقاله) ۲۲/۵ درصد، و نامتن (۶۴ عنوان مقاله) ۲۶ درصد ۴ کلیدواژه‌ای هستند.

جدول ۴. توزیع فراوانی تعداد کلیدواژه‌های نویسنده که در پایگاه استفاده شده پایگاه‌های نمایه و نامتن

جمع کل		پایگاه نامتن		پایگاه نمایه		تعداد کلیدواژه‌های نویسنده که پایگاه استفاده کرده
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۳۴/۵	۲۰۵	۲۱/۴	۵۰	۴۳/۱	۱۵۵	۰
۲۷/۶	۱۶۴	۳۲/۹	۷۷	۲۴/۲	۸۷	۱
۲۲/۱	۱۳۱	۳۱/۲	۷۳	۱۶/۱	۵۸	۲
۹/۹	۵۹	۱۲/۸	۳۰	۸/۱	۲۹	۳
۵/۱	۳۰	۱/۷	۴	۷/۲	۲۶	۴
۰/۷	۴	۰	۰	۱/۱	۴	۵
۰/۲	۱	۰	۰	۰/۳	۱	۷
۱۰۰	۵۹۴	۱۰۰	۲۳۴	۱۰۰	۳۶۰	جمع کل

با توجه به جدول ۴ پایگاه نمایه (۱۵۵ عنوان مقاله) ۴۳/۱ درصد، و نامتن (۲۰۵ عنوان مقاله) ۳۴/۵ درصد از کلیدواژه‌های نویسنده مقاله استفاده نکرده‌اند.

جدول ۵. توزیع فراوانی توصیفگرهای تک کلمه‌ای پایگاه‌های نمایه و نامتن

جمع کل		پایگاه نامتن		پایگاه نمایه		توصیفگرهای تک کلمه‌ای
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۴۹/۲	۶۴۰	۸۶/۸	۴۳۴	۲۵/۷	۲۰۶	دارد
۵۰/۸	۶۶۲	۱۳/۲	۶۶	۷۴/۳	۵۹۶	ندارد
۱۰۰	۱۳۰۲	۱۰۰	۵۰۰	۱۰۰	۸۰۲	جمع کل

با توجه به جدول ۵ در پایگاه نمایه (۷۳۹ توصیفگرها) ۹۲/۱ درصد توصیفگرها ترکیب حروف اضافه هستند. در پایگاه نامتن (۴۳۴ توصیفگرها) ۸۶/۸ درصد توصیفگرها تک کلمه‌ای هستند.

جدول ۶. توزیع فراوانی نوع نشریه‌های مورد بررسی در دو پایگاه نمایه و نامتن

جمع کل		پایگاه نامتن		پایگاه نمایه		نوع نشریه
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۷/۱۲	۱۶۴	۶/۷	۳۸	۸/۱۵	۱۲۶	روزنامه
۹/۸۶	۱۱۲۵	۹۲	۴۶۰	۶/۸۳	۶۶۵	مجله
۰/۵	۶	۰/۴	۲	۰/۵	۴	ویژه‌نامه
۱۰۰	۱۲۹۵	۱۰۰	۵۰۰	۱۰۰	۷۹۵	جمع

با توجه به جدول ۶ در پایگاه نمایه (۶۶۵ عنوان مقاله) ۸۳/۶ درصد، در پایگاه نامتن (۴۶۰ عنوان مقاله) ۹۲ درصد، مقالات مجلات را نمایه‌سازی می‌کنند.

جدول ۷. توزیع فراوانی دوره انتشار نشریات در پایگاه نمایه و نامتن

جمع کل		پایگاه نامتن		پایگاه نمایه		دوره انتشار
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۲/۲	۲۹	۲/۲	۱۱	۳/۲	۱۸	دو ماهانه
۰/۲	۲	۰/۲	۱	۰/۱	۱	دو هفته‌نامه
۱۲/۵	۱۶۱	۷/۴	۳۷	۱۵/۶	۱۲۴	روزانه
۰/۵	۷	۱/۴	۷	۰	۰	شش ماه یکبار
۵۶/۵	۷۳۱	۵۸/۱	۲۹۰	۵۵/۵	۴۴۱	فصلنامه
۰/۸	۱۰	۰	۰	۱/۳	۱۰	گاهنامه
۲۴/۷	۳۲۰	۲۸/۱	۱۴۰	۲۲/۷	۱۸۰	ماهنامه
۲/۶	۳۳	۲/۶	۱۳	۲/۵	۲۰	هفته‌نامه
۱۰۰	۱۲۹۳	۱۰۰	۴۹۹	۱۰۰	۷۹۴	جمع کل

با توجه به جدول ۷ در پایگاه نمایه (۴۴۱ عنوان مقاله) ۵۵/۵ درصد و در پایگاه نامتن (۲۹۰ عنوان مقاله) ۵۸/۱ درصد دوره انتشار نشریات فصلنامه می‌باشد.

جدول ۸. توزیع فراوانی فرم نمایش مقالات پایگاه‌های نمایه و نامتن

فرم نمایش	پایگاه نمایه		پایگاه نامتن		جمع کل	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
پی دی اف	۱۷۵	۲۲/۶	۲۰۰	۴۰/۲	۳۷۵	۲۹/۴
متن	۶۹	۸/۹	۲۰	۴	۸۹	۷
تصویر	۵۳۲	۶۸/۶	۲۷۸	۵۵/۸	۸۱۰	۶۳/۶
جمع کل	۷۷۶	۱۰۰	۴۹۸	۱۰۰	۱۲۷۴	۱۰۰

با توجه به جدول ۸ فرم نمایش مقالات در پایگاه نمایه (۵۳۲ عنوان مقاله) ۶۸/۶ درصد، و در پایگاه نامتن (۲۷۸ عنوان مقاله) ۵۵/۸ درصد به صورت تصویر است.

جدول ۹. توزیع فراوانی رتبه علمی نشریات پایگاه‌های نمایه و نامتن

رتبه علمی نشریات	پایگاه نمایه		پایگاه نامتن		جمع کل	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
علمی- ترویجی	۲۱۴	۲۷/۹	۱۳۳	۲۷/۴	۳۴۷	۲۷/۷
علمی- پژوهشی	۱۹۱	۲۴/۹	۱۵۳	۳۱/۵	۳۴۴	۲۷/۵
عمومی	۳۶۱	۴۷/۱	۲۰۰	۴۱/۲	۵۶۱	۴۴/۸
جمع کل	۷۶۶	۱۰۰	۴۸۶	۱۰۰	۱۲۵۲	۱۰۰

با توجه به جدول ۹ در پایگاه نمایه (۳۶۱ عنوان مقاله) ۴۷/۱ درصد و در پایگاه نامتن (۲۰۰ عنوان مقاله) ۴۱/۲ درصد، رتبه علمی نشریات عمومی هستند.

جدول ۱۰. توزیع فراوانی نوع مقاله از نظر تالیف در پایگاه‌های نمایه و نامتن

نوع مقاله	پایگاه نمایه		پایگاه نامتن		جمع کل	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
پژوهشی	۱۷۸	۲۲/۸	۱۲۰	۲۴/۲	۲۹۸	۲۳/۴
مروری	۴۷۳	۶۰/۶	۲۷۸	۵۶/۲	۷۵۱	۵۸/۹
ترجمه	۱۰۲	۱۳/۱	۶۵	۱۳/۱	۱۶۷	۱۳/۱
نقد	۲۷	۳/۵	۳۲	۶/۵	۵۹	۴/۶
جمع کل	۷۸۰	۱۰۰	۴۹۵	۱۰۰	۱۲۷۵	۱۰۰

جدول ۱۰ نشان می‌دهد در پایگاه نمایه (۴۷۳ عنوان مقاله) ۶۰/۶ درصد و در پایگاه نامتن (۲۷۸ عنوان مقاله) ۵۶/۲ درصد مقالات از نظر تالیفی مروری هستند. نوع نمایه‌سازی در هر دو پایگاه پس هم‌راستا است، نمایه‌سازی به کمک رایانه می‌باشد، نمایه‌سازی مقالات در هر دو پایگاه به صورت بنیادی صورت می‌گیرد. برای نمایه‌سازی از متن مدرک استفاده می‌کنند و عمق نمایه‌سازی جزءنگر است.

سوال ۲. وضعیت مستندسازی مفاهیم در مقالات کتابداری و اطلاع‌رسانی در پایگاه‌های اطلاعاتی نمایه و نامتن چگونه است؟

با توجه به پاسخ مسؤلان نمایه‌سازی دو پایگاه، پایگاه نمایه و پایگاه نامتن، پایگاه نمایه از زبان کنترل‌شده برای نمایه‌سازی مقالات استفاده می‌کند، و از ابزار اصطلاحنامه برای مستندسازی مفاهیم استفاده می‌کند. اسامی اشخاص، سازمان‌ها، مناطق

جغرافیایی مستندسازی می‌شود. در حالیکه پایگاه نامتن از تلفیقی از چند زبان برای نمایه‌سازی مقالات استفاده می‌کند و از ابزار اصطلاحنامه و سرعنوان‌های موضوعی برای مستندسازی مفاهیم استفاده می‌کند. همچنین اسامی اشخاص، سازمان‌ها، مناطق جغرافیایی مستندسازی می‌شود.

سوال ۳. وضعیت نیروی انسانی نمایه‌ساز در پایگاه‌های اطلاعاتی نمایه و نامتن چگونه است؟

جدول ۱۱. توزیع فراوانی نیروی انسانی نمایه‌ساز پایگاه‌های نمایه و نامتن

مدرک تحصیلی		پایگاه نمایه		پایگاه نامتن		جمع کل	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
کتابداری و اطلاع‌رسانی		۶	۴۶/۲	۱	۲۵	۷	۴۱/۲
غیر کتابداری و اطلاع‌رسانی		۷	۵۳/۸	۳	۷۵	۱۰	۵۸/۸
جمع کل		۱۳	۱۰۰	۴	۱۰۰	۱۷	۱۰۰

با توجه به جدول ۱۱ نیروی انسانی نمایه‌ساز در پایگاه نمایه (۷ نفر) ۵۳/۸۴ درصد، در پایگاه نامتن (۳ نفر) ۷۵ درصد، غیر کتابداری و اطلاع‌رسانی هستند.

سوال ۴. روند رشد مقالات کتابداری و اطلاع‌رسانی در پایگاه‌های اطلاعاتی نمایه و نامتن در سال‌های مورد بررسی چگونه بوده است؟

جدول ۱۲. توزیع فراوانی سال نشر مقالات کتابداری در پایگاه نمایه و نامتن

تعداد مقالات سال نشر		پایگاه نمایه		پایگاه نامتن		جمع کل	
		فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
۱۳۷۷	۳۰	۴/۲	۲	۶	۳۲	۳/۱	
۱۳۷۸	۶۷	۹/۴	۳	۰/۹	۷۰	۶/۸	
۱۳۷۹	۴۹	۶/۹	۱۱	۳/۵	۶۰	۵/۸	
۱۳۸۰	۳۶	۵	۴۳	۱۳/۶	۷۹	۷/۷	
۱۳۸۱	۳۲	۴/۵	۵	۱/۶	۳۷	۳/۶	
۱۳۸۲	۳۴	۴/۸	۱۳	۴/۱	۴۷	۴/۶	
۱۳۸۳	۳۵	۴/۹	۲۲	۶/۹	۵۷	۵/۵	
۱۳۸۴	۳۹	۵/۵	۶	۱/۹	۴۵	۴/۴	
۱۳۸۵	۱۶	۲/۲	۲۷	۸/۵	۴۳	۴/۲	
۱۳۸۶	۵۴	۷/۶	۴۰	۱۲/۶	۹۴	۹/۱	
۱۳۸۷	۵۶	۷/۸	۵۳	۱۶/۷	۱۰۹	۱۰/۶	
۱۳۸۸	۶۲	۸/۷	۵۵	۱۷/۴	۱۱۷	۱۱/۳	
۱۳۸۹	۱۴۹	۲۰/۸	۳۳	۱۰/۴	۱۸۲	۱۷/۶	
۱۳۹۰	۵۶	۷/۸	۴	۱/۳	۶۰	۵/۸	
جمع کل	۷۱۵	۱۰۰	۳۱۷	۱۰۰	۱۰۳۲	۱۰۰	

با توجه به جدول ۱۲ پایگاه نمایه در سال ۱۳۸۹، (۱۴۹ عنوان مقاله) ۲۰/۸ درصد، و پایگاه نامتن در سال ۱۳۸۸، (۵۵ عنوان مقاله) ۱۷/۴ درصد، بیشترین مقالات را دارند. در کل روند رشد مقالات در سال‌های مختلف متغیر بوده است.

آزمون فرضیه‌های پژوهش

فرضیه ۱: در نمایه‌سازی مقالات مشابه در دو پایگاه نمایه و نامتن از نظر تعداد کلیدواژه‌ها، تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۱۳. نتایج آزمون آماری فرضیه اول پژوهش

انحراف معیار $\pm$ میانگین		۱/۴۵ $\pm$ ۱/۲۷ = ۰/۰۷		۲/۰۸ $\pm$ ۰/۴۴ = ۰/۰۲۶	
نتایج آزمون تی زوجی		سطح معنی داری	درجه آزادی	آماره آزمون	
		p- value= 0/001	df = 296	t = 9/314	

نتایج آزمون آماری تی زوجی که در جدول ۱۳ آمده است نشان داد که p- value=0/001، با درجه آزادی ۲۹۶ و نسبت ۹/۳۱۴، کوچکتر از ۰/۰۵ است. در نتیجه آزمون فرضیه قبول می‌شود؛ به عبارت دیگر در پایگاه‌های اطلاعاتی نمایه و نامتن از نظر تعداد کلیدواژه‌ها در مقالات مشابه تفاوت معناداری وجود دارد.

فرضیه ۲: در نمایه‌سازی مقالات مشابه در دو پایگاه اطلاعاتی نمایه و نامتن از نظر تعداد کلیدواژه‌هایی که از نویسنده مقاله استفاده شده تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۱۴. نتایج آزمون آماری فرضیه چهارم پژوهش

انحراف معیار $\pm$ میانگین		۰/۹۳ $\pm$ ۰/۹۴ = ۰/۰۹		۱/۲۴ $\pm$ ۰/۹۶ = ۰/۰۹۵	
نتایج آزمون تی زوجی		سطح معنی داری	درجه آزادی	آماره آزمون	
		p- value=0/001	df = ۱۰۰	t = ۳/۷۰	

نتایج آزمون آماری که در جدول ۱۴ آمده است نشان داد که با درجه آزادی ۱۰۰ و نسبت ۳/۷۰ کمتر از ۰/۰۵ است. در نتیجه آزمون فرضیه قبول $p\text{-value}=0/001$ می‌شود؛ به عبارت دیگر در پایگاه‌های اطلاعاتی نمایه و نامتن از نظر تعداد کلیدواژه‌هایی که از نویسنده مقاله استفاده شده در مقالات مشابه تفاوت معناداری وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های حاصل از تحقیق نشان می‌دهد که نمایه‌سازی مقالات کتابداری و اطلاع‌رسانی در پایگاه اطلاعاتی نمایه تا قبل از سال ۱۳۸۹ موضوعی بوده و از سرعنوان‌های موضوعی برای انتخاب کلیدواژه‌ها استفاده شده است. در پایگاه نمایه از یک کلیدواژه، در پایگاه نامتن از ۲ کلیدواژه برای توصیف محتوای مقالات استفاده شده است، یعنی برای همه موضوعات کتابداری یک موضوع به صورت کلی با عنوان علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی در پایگاه نمایه و در پایگاه نامتن، کتابداری و اطلاع‌رسانی انتخاب شده است. در نتیجه عمق نمایه‌سازی مقالات در پایگاه‌های نمایه و نامتن کلی بوده است. لاندردی (۱۹۷۲) در پژوهشی با عنوان «نمایه تئوری نمایه‌سازی به عنوان مدلی برای ذخیره و بازیابی اطلاعات، به این نتیجه رسیده است که نقاط ضعف در بازیابی اطلاعات را کوتاهی در تعیین کلیدواژه‌ها می‌داند که با یافته‌های این پژوهش همخوانی دارد.

پایگاه نمایه برای نمایه‌سازی مقالات از زبان کنترل‌شده و از ابزار اصطلاحنامه استفاده می‌کند و نوع نمایه‌سازی به کمک رایانه است. این نتایج در مورد سال ۱۳۷۷ تا ۱۳۸۹ صدق نمی‌کند. از سال ۱۳۸۹ به بعد میانگین تعداد کلیدواژه‌ها در پایگاه نمایه افزایش پیدا کرده است. دلیل آن این است که از سال ۱۳۸۹ نمایه‌سازان برای نمایه‌سازی مقالات از اصطلاحنامه‌ها و زبان کنترل‌شده استفاده می‌کنند و دارای مشاور نمایه‌ساز بوده‌اند، در نتیجه جامعیت نمایه‌سازی بالا است و عمق نمایه‌سازی جزءنگر می‌باشد. در پایگاه نامتن زبان نمایه‌سازی تلفیقی از چند زبان است و از ابزار اصطلاحنامه و سرعنوان‌های موضوعی برای نمایه‌سازی مقالات استفاده می‌کنند، هر دو پایگاه از ۱ کلیدواژه‌ی عنوانی و هر دو پایگاه کمتر از کلیدواژه‌های نویسندگان مقالات استفاده کرده‌اند. انصاری (۱۳۷۹) در پژوهشی با عنوان «بررسی انطباق میان توصیفگر نمایه‌سازی و کلیدواژه‌های عنوان پایان‌نامه‌های دکترای تخصصی کودکان، زنان، قلب و عروق و روان‌پزشکی» به این نتیجه رسیده است که مجموعاً ۷/۳ درصد انطباق در توصیفگرها و کلیدواژه‌های عنوان وجود دارد که با یافته‌های این پژوهش همخوانی دارد.

راولی (۱۹۹۴) در پژوهشی با عنوان «بازنگری بررسی زبان‌های طبیعی و کنترل‌شده در نمایه‌سازی: نگاهی به تحقیق و تجربه بازیابی اطلاعات» به این نتیجه رسیده است که در حال حاضر بازیابی اطلاعات به صورت عملی شامل آمیزه‌ای از زبان‌های عادی و کنترل‌شده نمایه‌سازی است که با نتایج این پژوهش در مورد پایگاه نامتن همخوانی دارد. مالمر (۱۳۸۹) در پژوهشی با عنوان «تأثیر استفاده از اصطلاحنامه در نمایه‌سازی مقالات نما (کتابخانه ملی ایران) و پایگاه اطلاعاتی نمایه (هیئت امنای کتابخانه‌های عمومی) بر میزان جامعیت و مانعیت و مدت زمان جستجوی اطلاعات بازیابی شده» به این نتیجه رسیده است که پایگاه‌نما از نظر میزان جامعیت و مانعیت و مدت زمان جستجو در وضعیت مطلوب‌تری نسبت به پایگاه‌نمایه است و می‌توان گفت که استفاده از اصطلاحنامه در نمایه‌سازی مقالات پایگاه‌نما بر نتایج بازیابی از این پایگاه تأثیر گذاشته است که با نتایج این پژوهش همخوانی دارد.

نیروی انسانی هر دو پایگاه از نظر مدرک تحصیلی غیر کتابدار هستند و دوره‌های آموزشی نمایه‌سازی را گذرانده‌اند. رضایی (۱۳۸۳) در پژوهشی با عنوان «بررسی وضعیت نمایه‌سازی مواد مکتوب غیر کتابی در پژوهشگاه‌های شهر تهران» به این نتیجه رسیده است که به دلیل کمبود نیروی انسانی متخصص نمایه‌سازی در حد مطلوبی قرار ندارد که با یافته‌های این پژوهش همخوانی دارد. تعداد مقالات در سال‌های مختلف متغیر بوده است. با توجه به اینکه پایگاه نامتن کل مقالات نشریات را نمایه‌سازی می‌کند باید رشد مقالات بیشتر باشد ولی یافته‌ها این مسئله را نشان نمی‌دهد. البته با توجه به تعداد نشریاتی که نمایه‌سازی می‌کنند می‌تواند آمار متغیر باشد. در پایگاه نمایه انتخاب مقالات برای نمایه‌سازی گزینشی و بر اساس سیاست از پیش تعیین شده است میرجلیلی (۱۳۸۱). در پژوهشی با عنوان «چگونگی نمایه‌سازی در پایگاه‌های اطلاعاتی مراکز اطلاع‌رسانی تهران» به این نتیجه رسیده است که اکثر پایگاه‌های اطلاعاتی که از زبان کنترل‌شده استفاده می‌کنند، نا هماهنگی‌های آشکاری در گزینش توصیفگرها به چشم می‌خورد که نشانی از عدم دقت و توجه نمایه‌سازان و عدم پیروی از یک سیاست واحد دارد. که نتایج این پژوهش‌ها با این پژوهش همخوانی دارد.

به طور کلی با توجه به یافته‌های پژوهش در سال‌های اخیر به نمایه‌سازی مقالات در پایگاه‌های اطلاعاتی نمایه و نامتن توجه بیشتری شده، از متخصصان موضوعی، اصطلاحنامه‌ها و زبان کنترل‌شده برای نمایه‌سازی مقالات استفاده می‌کنند.

پیشنهادها

- با توجه به کمبود نیروی انسانی متخصص نمایه‌ساز و بودجه مسئولان بخش نمایه‌سازی بهتر است مقالات نشریات علمی - پژوهشی و علمی - ترویجی در اولویت قرار گیرد.
- برای تسهیل در بازیابی مقالات از زبان کنترل‌شده برای نمایه‌سازی مقالات استفاده شود.
- برای بهبود کیفیت نمایه‌سازی، نیروی انسانی آموزش دیده و متخصص نمایه‌سازی استفاده گردد.

- بکارگیری متخصصان موضوعی در کنار نمایه‌سازان بر کیفیت کار نمایه‌سازی مقالات خواهد افزود.

منابع

- آقا بخشی، علی (۱۳۸۶). *نمایه‌سازی همارا: مفاهیم و روش‌ها*. تهران: چاپار.
- انصاری، مریم (۱۳۷۹). *بررسی انطباق میان توصیفگر نمایه‌سازی و کلیدواژه‌های عنوان پایان‌نامه‌های دکترای تخصصی کودکان، زنان، قلب و عروق و روانپزشکی*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی. دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران.
- سیروس علیدوستی، سیروس، عصاره، حسن، کاظمپور، زهرا (۱۳۸۴). "کیفیت فرایند نمایه‌سازی" فصلنامه کتاب س، ۱۶ (۴): ۹۳-۱۰۴.
- غائبی، امیر، خسروی، فریبرز، مال میر، آزیتا (۱۳۹۰) وضعیت بازیابی اطلاعات در دو پایگاه نمایه و نما و سنجش اثربخشی استفاده از واژگان کنترل‌شده در نمایه‌سازی این دو پایگاه". تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی (پیام کتابخانه سابق) ۱۷ (۲): ۲۴۷-۲۶۲.
- کاظم پور، زهرا؛ اشرفی ریزی، حسن (۱۳۸۸). *مقدمه ای بر نمایه‌سازی و چکیده نویسی (راهنمای عملی)*. تهران: چاپار.
- میرجلیلی، حسین (۱۳۸۱). "چگونگی نمایه‌سازی در پایگاه‌های اطلاعاتی مراکز اطلاع‌رسانی تهران". فصلنامه کتاب، ۱۳ (۲): ۱۱۳-۱۲۰.
- نوروزی، علیرضا؛ ولایتی، خالد (۱۳۸۹). *نمایه‌سازی موضوعی، نمایه‌سازی مفهومی*. تهران: چاپار.
- Bertrand, Annick; Collier, Jean- Marie; Giroux, Luc (1996). "Expertise and strategies for the identification of the main ideas in document indexing ". *Applied Cognitive Psychology*, 10: 414- 443.
- Cisco, S. L. (1998). "One foot in front of the other". *Inform*, 12 (5): 20-32.
- Cleveland, D. B.; Cleveland A. D. (2001) *Introduction to indexing and abstracting*, 3rd ed. Englewood: Libraries Unlimited.
- Ellis, D.; Ford, N.; Furner J. (1998) "In search of the unknown user: Indexing, hypertext and the World Wide Web". *Journal of Documentation*, 54 (1): 28-42.
- Janson, J. (1972). "Mator trends in the experimental practice of automatic indexing". *eskoslorenskainformatika* , 5.
- Rowley , Jennifer E (1982) . *Abstracting and indexing: outlines of modern librarianship* . London: Clivebingley.